

Ricard Giralt i Casadesús, notes a una biografia

(Barcelona, 1884-1971) / Rosa M. Gil Tort

Ricard Giralt va néixer a Barcelona l'any 1884, en una família que portava un taller de policromats i guixos decoratius. De molt jove quedà orfe de pare, però continuà els seus estudis, compaginant-los amb el treball. Va estudiar arquitectura a l'Escola de Barcelona, on obtingué el títol d'arquitecte el 1911. Els seus companys de promoció foren Adolf Florensa, Josep M. Miró i Ramon Puig Gairalt. Bon estudiant, dos anys més tard assolí el títol de doctor arquitecte. Entrà a formar part de l'Associació d'Arquitectes de Catalunya —precedent històric de l'actual Col·legi d'Arquitectes—, de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana i també, des del 1916, de la Freie Deutsche Akademie der Stadtebauer, entitat on fou el segon arquitecte d'Espanya a ser admès. Aquestes filiacions aporten ja un bon retrat del seu tarannà com a arquitecte, preocupat per les condicions de vida dels ciutadans, com és el cas dels escolars, i sempre en contacte amb la realitat europea de fora de les nostres fronteres. Montserrat Moli documenta les seves assídues sortides a l'estranger: Itàlia, Bèlgica, Grècia, Alemanya, Anglaterra, França, Suïssa, els Estats Units... Allà s'interessà per les reconstruccions de les ciutats bombardejades, la política municipal, la normativa d'edificis escolars i les ciutats jardí.

Fruit d'aquestes sortides inicià contactes amb arquitectes capdavanters com Mies van der Rohe, Walter Gropius i, més endavant, Maurice Helbwachs, Paul Voigt, André Bathe, Le Corbusier i Giedion, entre d'altres.

Ricard Giralt, arquitecte municipal

Poc després d'acabada la carrera i ja doctorat, l'any 1915 va obtenir la plaça d'arquitecte municipal sense sou de la ciutat de Figueres. Hi substituïa l'arquitecte modernista Josep Azemar, mort d'accident laboral l'any anterior. Set anys més tard, el 1922, optà amb èxit al mateix càrrec, però remunerat, a l'Ajuntament de Girona. Al tribunal davant el qual s'examinà hi havia Jeroni Martorell per part de la Mancomunitat i Rafael Masó per part de l'Ajuntament.

*Ricard Giralt Casadesús
Arquitecte*

Pujada de Sant Feliu de Girona. 1927. Publicada a *Arquitectura i Urbanisme*, abril de 1934.

L'arquitecte municipal de Girona

L'any 1922, quan ja feia set anys que Ricard Giralt ordenava i construïa a la ciutat de Figueres, va ser elegit arquitecte municipal de Girona. Hi exercí el càrrec durant dinou anys, fins a l'any 1941, en què es va jubilar voluntàriament com a conseqüència de la Guerra Civil. La major part del seu exercici el desenvolupà amb un govern poc afí a les seves tendències polítiques. Giralt, que no estava afiliat a cap partit, tenia unes afinitats ideològiques amb l'esquerra moderada ben demostrades a la seva obra. No obstant això, com un tret més que refermava la seva personalitat pragmàtica, Giralt va desenvolupar des del primer moment un programa de treball en tres eixos, fruit de l'anàlisi que el seu ull clínic li havia proporcionat de la ciutat. Ricard Giralt va encarar els seus esforços vers l'urbanisme, les infraestructures i serveis i el patrimoni arquitectònic de la ciutat.

L'urbanisme

L'any 1922 Girona havia saltat les muralles o, millor dit, les estava enderrocant. A més dels panys de mur que havien d'esdevenir la Gran Via Jaume I, hi havia l'espai dels baluards, cinc fortificacions pentagonals que representaven, junts, 35.000 metres quadrats per construir al bell mig de la nova ciutat. Els baluards eren uns terrenys apropiats per ubicar-hi nous serveis i solucionar mancances ciutadanes.

tectònic d'equipaments col·lectius. L'acció tangible al carrer la complementava amb la constant i infatigable labor de divulgador de noves idees i realitzacions, de propostes experimentals, buscant sempre el bé comú i del costat de les classes populars.

L'arribada de la República es tenyi de colors forts a la capital de l'Alt Empordà. Aquell 14 d'abril, Figueres, la ciutat de tradició republicana federal més clara, s'afanyà a pintar de groc, violeta i roig la gorra frígia que coronava el cartell de les imminents festes de la Santa Creu. El programa de festes, acabat de sortir de la impremta quinze dies abans de la festa major, culminava amb una corona reial que aviat va desaparèixer sota el llapis de colors apressat i joiós. Les eleccions municipals havien portat la República al país, i Ricard Giralt, arquitecte municipal d'aquell Ajuntament, veia davant seu l'escenari propici per desenvolupar el seu programa particular d'acció social.

Quan arribà a Girona per exercir el càrrec d'arquitecte municipal, l'any 1922, es trobà una ciutat amb una bona quantitat de problemes per resoldre. D'una banda hi havia el canvi profund que comportava l'enderrocament de la muralla i la cessió dels terrenys dels baluards, amb les expectatives que això generava. A aquest vast i espectacular procés calia afegir-hi la problemàtica derivada de la necessitat de modernitzar les infraestructures, qüestió de primera necessitat al llarg del primer terç del segle XX. De manera inajornable, es requeria el concurs de capital i tècnics per dotar la ciutat dels serveis que els postulats higiènics i socials del moment exigien (escorxadors, mercats, escoles...). Calia harmonitzar els interessos i necessitats dels ciutadans amb les servituds de les indústries i les necessitats de noves vies de comunicació. Tot això en el marc d'una ciutat que canviava dia a dia en el sentit més literal de la paraula. Aquestes eren les qüestions més urgents, però també calia tenir en compte l'herència per administrar que representava la zona monumental. El barri Vell, que fins aleshores no va quedar delimitat i definit com a zona arqueològica i d'interès històric, amb la perspectiva de l'eixample i el creixement cap al pla que possibilità l'enderroc de la muralla, adquiria una nova dimensió. A aquesta consideració no eren alienes les accions de la Comissió Provincial de Monuments, del Servei de Catalogació i Conservació de Monuments de Barcelona i de l'Institut d'Estudis Catalans, institucions que exercien una influència clara en la definició dels nuclis antics de les ciutats

nes. Al mateix temps, eren el punt de partença dels traçats dels carrers que, sortint del nucli antic, havien de configurar la Girona del segle XX. Aquesta operació urbanística en part s'estava desenvolupant seguint el Pla Campllonch, aprovat el 1909, però calia una perspectiva més global i procedir a la urbanització dels nous carrers que la ciutat demanava.

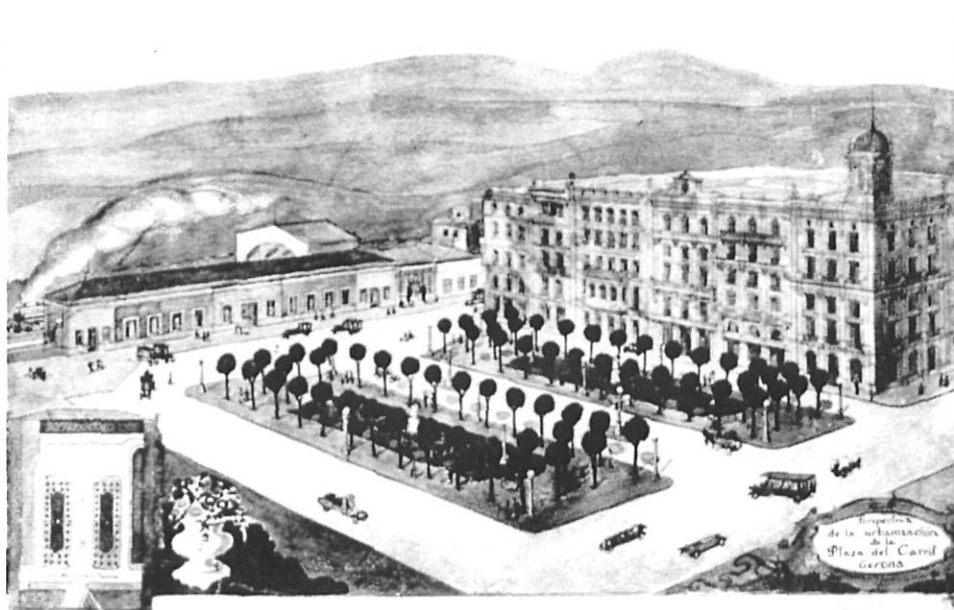
L'acció de Giralt en aquest aspecte s'aplica sobre el territori de forma concèntrica i s'escampa com anells d'aigua a partir del nucli de la ciutat existent. Així, entre 1923 i 1930 projecta la urbanització de l'avinguda Ramon Folch, plaça de Correus, jardins de la plaça Independència, carrers Figuerola, Obra, Indústria, plaça Marquès de Camps, avinguda Jaume I, carrer Sèquia, Ronda Ferran Puig, carrer Santa Eugènia, plaça del Carril, ronda Pare Claret, Jardí de la Infància, carrer de la Rutlla, del Carme, Lorenzana i també la rambla Verdaguier, la rambla de la Llibertat i els carrers Olles i Argenteria al nucli antic. Entre 1926 i 1930 projecta col·lectors i clavegueres noves a vint-i-tres carrers més i en repara d'existents a quaranta vies gironines. Contribueix així a la creació del reixat urbà sobre el qual creix la ciutat.

Les infraestructures

i els serveis

Un segon aspecte en el qual incidí Ricard Giralt va ser el de les infraestructures i serveis. Des del traçat i reparació de clavegueres ja esmentats fins a la instal·lació d'enllumenat i proveïment d'aigua potable. Pel que fa als serveis, cal esmentar la millora de l'Escorxador, el projecte d'Estació Central d'Autobusos de l'any 1939 al solar Gran Via-Bacià, no realitzat; els projectes d'habitatges per a obrers com el que anava destinat a la ronda Pare Claret l'any 1936 i el del solar del Convent de les Bernardes als carrers Santa Clara-Hortes, l'any 1939, cap dels dos duts a terme, i la urbanització obrera a la muntanya de Montjuïc de l'any 1931, de la qual tan sols fou realitat l'Escola i dos blocs del conjunt projectat.

En el camp de les escoles, equipament que segurament conserva més viu el record de l'arquitecte, Ricard Giralt va projectar i construir l'Escola Ignasi Iglesias a la muntanya de Montjuïc (1931-33) i l'Escola Ramon Turró a la cruïlla Joan Maragall-Lorenzana (1926-32), a més de l'adaptació per a escoles públiques dels col·legis religiosos existents a la ciutat. Restaren al calaix l'Escola de Pàrvuls de Pedret projectada l'any 1935 i el conjunt Prat de la Riba, la primera

R. Giralt Casadesús. Urbanització de la plaça Poeta Marquina.

com a patrimoni a conservar. Girona no restà al marge d'aquest moviment. Des de 1922, Ricard Giralt col·laborà amb els diferents organismes interessats en el patrimoni tot redactant informes i treballant en la salvaguarda i dignificació d'aquests monuments.

Definides aquestes circumstàncies, ens és més fàcil copsar la complexitat de la feina que havia de desenvolupar Giralt Casadesús com a arquitecte municipal de Girona. Probablement la seva forma de treballar entrà en contradicció amb el cúmul d'interessos que es movien entorn de la ciutat com a objecte especulatiu, i l'any 1929 patí una suspensió de càrrec i sou durant 15 dies, acusat de negligència i retard en l'execució de projectes. Amb aquest afer s'hi troba relacionat l'arquitecte Maggioni, amb el qual Giralt va mantenir una llarga pugna professional, un exemple de la qual és la campanya que aquest darrer promogué en contra de la construcció d'un mercat modernista en el llot de l'Onyar, projecte que mai es va fer realitat.

El desvetllament cultural que li havia proporcionat el contacte amb l'exterior el portà a preconitzar els corrents europeus racionalistes com una manera personal d'entendre el compromís polític i social. Fou l'arquitecte municipal de Girona i Figueres fins acabada la Guerra Civil, moment en què fou depurat i retirat d'ambdós càrrecs.

El gener de 1939 tot aquell somni s'havia esvaït, i Giralt, representant i artífex d'una realitat derrotada, va entrar en conflicte amb els nous governs municipals. Expedientat i depurat, el 31 de gener de 1940 va ser cessat com a arquitecte municipal de l'Ajuntament de Figueres. Un any més tard fou jubilat del càrrec a l'Ajuntament de Girona.

En el nou règim imposat després de la guerra, Giralt continuà exercint d'arquitecte privat, des dels seus despatxos a Barcelona i Figueres, projectant bàsicament habitatges per a treballadors i classes mitjanes.

Al principi va projectar moltes reconstruccions de cases bombardejades, sobretot a Figueres, alternades amb encàrrecs d'habitatges unifamiliars, generalment de planta

baixa i entremetgeres. Més endavant, amb la lenta recuperació dels anys 1950-60, va projectar edificis plurifamiliars i algun xalet, sobretot a l'àrea de Barcelona.

Va mantenir, però, la seva lluita sobre el paper, ara molt més matisada i controlada des del poder. Els seus articles continuaven apareixent a la premsa com a teòric i mentor de l'urbanisme a nivell europeu. Les seves darreres col·laboracions les féu al diari *La Vanguardia* a partir de 1950, en una secció anomenada «Urbanismo». Durant aquells anys, entre 1954 i 1964, també va recollir dades per a l'elaboració de biografies d'arquitectes i mestres d'obres dels segles XIII al XX.

El 28 d'abril de 1970 morí a Barcelona deixant els seus projectes, els seus textos i nombrosos treballs sense publicar.

Divulgador dels nous corrents

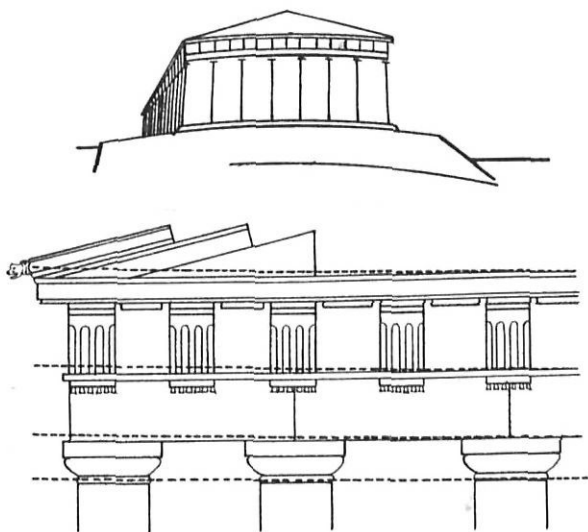
Traductor de l'alemany i lector habitual de publicacions en anglès i francès, estava al dia de l'arquitectura, l'urbanisme i els moviments socials europeus des d'abans de la Primera Guerra Mundial. Els seus contactes li permetien assistir, en primera fila, a la reconstrucció i el replanteig de les ciutats bombardejades per les dues guerres, que ell havia estudiat i analitzat d'ençà de la seva etapa d'estudiant. Aquestes experiències, desgraciadament, li van servir en el seu moment per aplicar-les a la construcció de refugis antiaeris durant la guerra espanyola. També enfocaren els seus projectes vers un eclecticisme pràctic a la llum del racionalisme vigent a Europa. El racionalisme represen-

tava per a Giralt la materialització de les seves idees en matèria de condicions higièniques i de salubritat, economia de mitjans i materials, i una nova estètica per a la nova societat que ell pretenia implantar.

Des de molt aviat va col·laborar en publicacions on difonia les seves idees sobre l'arquitectura, l'urbanisme i, per extensió, les societats europees del moment. Periòdicament, des de la premsa endegava campanyes a favor de la pavimentació de carrers, la construcció de clavegueres, la protecció dels rius, els espais lliures, els camps d'esport, els habitatges assolats, les ciutats jardí... Aquestes iniciatives reflecteixen un personatge pragmàtic que creia en el poder de la voluntat per transformar la realitat.

També va ser cronista de figures internacionals, congressos, revistes, llibres, escoles i realitzacions, bàsicament fins a l'esclat de la Guerra Civil. Des d'aquell moment seguí exercint d'arquitecte privat, feina a la qual mai havia renunciat, i es dedicà a preparar nombroses publicacions i a col·laborar amb els organismes d'arquitectura.

AHCOAC DEM. GIRONA, FONS GIRALT CASADEMÚS. R. 735(3)

Correcció de l'aparent inflexió de les horitzontals per una convexitat compensatòria. Les ratlles puntejades són horitzontals. La línia superior és un esquet ma del Parthenon, la convexitat és de 5 1/2 centímetres per 30 metres.

pedra de la qual va col·locar Lluís Companys, l'any 1936, al solar de les Pedreres que ara acull l'IES Vicens Vives. Tampoc no va ser realitat l'Escola-Biblioteca Jaume I, projectada l'any 1926 a Gran Via-Artillers, en terrenys de l'antic baluard de Santa Creu. També cal recordar en aquest apartat les intervencions proposades per Giralt al Parc de la Devesa (1935), que anaven des d'una piscina a un gran llac navegable, i que tampoc foren executats.

El patrimoni arquitectònic

El tercer aspecte que Ricard Giralt no descuidà va ser el tema de la protecció del patrimoni. El mateix any de la seva arribada a Girona inicià la col·laboració amb la Comissió Provincial de Monuments i, ben aviat també, amb els Amics de l'Art Vell, entitat de la qual esdevingué delegat, juntament amb els arquitectes Emili Blanch i Rafael Masó.

La seva acció en aquest camp es concreta en la definició de la zona del barri vell com a zona arqueològica de la ciutat, la dignificació de nombrosos monuments i l'elaboració d'informes tècnics per a la catalogació d'edificis de la ciutat i província. En aquesta línia es pot emmarcar la seva col·laboració amb l'arquitecte Josep Puig i Cadafalch en la delimitació del perímetre de la muralla romana de la ciutat. Un exemple curiós a recordar de la seva intervenció sobre el patrimoni arquitectònic és la campanya que l'any 1931 va promoure a favor de la conservació de les corones i emblemes monàrquics que figuren a les façanes del Seminari, edifici de Les Àligues i la Casa de Correus.

Aquest repàs a la intervenció a Girona de l'arquitecte Ricard Giralt depassa l'exercici estricte del càrrec d'arquitecte municipal, però reflecteix l'entusiasme amb què desenvolupà la seva feina i la prodigalitat amb què es dedicava a tot el que tingués relació amb la ciutat, en una interpretació molt àmplia de les obligacions del seu càrrec, que pren tot el seu significat quan hom ressegueix la trajectòria vital de l'arquitecte.

Bibliografia

FABRE i FORNAGUERA, Jaume. *Girona entre 4 rius*. Ajuntament de Girona, 1986.
MARINÉ, Josep; GIL TORT, Rosa M. *Imaginar una altra Girona. Projectes al calaix (1640-1979)*. Ajuntament de Girona, 1999.

Casa Reig. Ricard Giralt.
c/ Bailèn - c/ Barcelona.

Definidor d'un estil d'exercici de la professió

L'any 1928, juntament amb els arquitectes Pere Bassegoda Musté i Manuel Gausa Raspall, fundà el CAME (Cuerpo de Arquitectos Municipales de España). Aquesta iniciativa consolidà un nou model d'arquitecte al servei de l'Administració per transformar i millorar la ciutat. La figura del professional lliberal i la del funcionari de l'Administració es queden curtes per al paper que Giralt atorgava a l'arquitecte. Segons ell, els nous arquitectes havien de tenir una actitud més decidida a les Administracions, orquestrar campanyes de sanitat, salubritat i escolarització i intervenir en les tasques de planejament i organització municipal. Els pressupòsits de la nova urbanística que Giralt havia vist per Europa dotaven de contingut la labor que es promovia des del CAME. L'òrgan de difusió d'aquestes idees fou la *Revista de CAME*, de la qual en fou director des de la seva creació, l'any 1929, fins al 1936.

L'any 1931 fou nomenat, per elecció, primer degà del Col·legi Oficial d'Arquitectes de Catalunya i Balears. El Col·legi com a tal havia estat creat aquell mateix any. Giralt n'ocupà el deganat fins al 1936, en què l'entitat fou dissolta i va néixer el Sindicat d'Arquitectes de Catalunya, del qual Giralt també formà part.

El 1932 va tenir lloc el I Congrés d'Arquitectes en Llengua Catalana, organitzat per l'Associació d'Arquitectes de Catalunya, col·lectiu que va sobreviure paral·lelament al Col·legi d'Arquitectes fins al 1936. Hi assistiren 117 arquitectes, i el programa se centrà en l'establiment del corpus legislatiu per a l'urbanisme i l'habitatge en el marc de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya. Aconseguir l'aprovació d'unes lleis que reguessin l'urbanisme i la política d'habitatge a Catalunya fou una constant en les demandes professionals de Giralt durant aquells anys. Concretament, en aquell Congrés presidí les seccions d'arquitectura legal i de política municipal, i presentà ponències sobre «L'especulació dels terrenys a les ciutats» i «Orientacions per a una llei d'urbanisme», en representació del Col·legi d'Arquitectes de Catalunya i Balears. Seguint amb aquesta idea, va desenvolupar un projecte de llei d'urbanisme que li havia encarregat el COACB l'any 1934. El 1935 participà en el II Congrés d'Arquitectes en Llengua Catalana amb la ponència «Política de l'habitatge».

Com a complement a aquesta labor de redacció d'un corpus legislatiu per a la professió i les seves noves circumstàncies, durant el període de 1936-38 compaginava la seva activitat de projectista amb l'exercici de la docència. Fou professor d'urbanisme i serveis municipals de caràcter tècnic a l'Escola de l'Administració Pública de la Generalitat de Catalunya. Els seus apunts, conservats a l'arxiu de la demarcació de Girona del COAC, donen testimoni, per la seva linealitat i pulcritud, d'una mentalitat clara i segura a l'hora de difondre uns coneixements que l'apassionaven, i que ben segur degué transmetre amb seguretat als seus alumnes, seguint el tarannà didàctic que presidia la major part del seus actes professionals.

Rosa M. Gil Tort és arxivera
de l'Arxiu Històric del COAC, Demarcació de Girona.

Per a l'elaboració del present article m'han estat de gran ajuda la «Nota biogràfica» publicada per Montserrat Moli a la monografia *Ricard Giralt i Casadesús*, publicada per la Demarcació de Girona del Col·legi d'Arquitectes l'any 1982, i també els articles de Josep Temporal i Josep M. Bernils esmentats a la bibliografia.

Bibliografia

- BERNILS, Josep M. «Ricard Giralt, l'arquitecte de grans obres figuerenques». *Empordà*, núm. 132, vol. VIII, 1980. Pàg. 4-5.
TEMPORAL PARET, Josep «L'arquitecte Ricard Giralt i els 50 anys de l'ajuntament de Figueres». *Empordà Federal*, núm 4. 1987. Pàg. 13-14.